

KULTTUURISTA HYVINVOINTIA KORONA-AIKAAN

Äänemme Soi –projekti

Tiivistelmä

Äänekoskella kaudella 2020-2021 toteutettu sosiokulttuurinen projekti osallisti kaupungin palveluasumisen yksiköissä asuvia vanhuksia ja päiväkotilapsia yhteisölliseen musiikkitoimintaan.

Heidi Kurtti

heidi.kurtti@aanekoski.fi

Sisällysluettelo

1	Esipuhe	2
2	Projektin kuvaus, lähtökohdat ja tavoitteet	4
	Suunnitteluvaihe.....	5
	Suunnitelman taustamateriaali	6
3	Residenssi työskentelymuotona.....	8
	Sisäinen tiedotus ja sitouttaminen	8
4	Projektin toteutus.....	10
	Taidetuokioiden sisältö residensseissä.....	10
	Osallistavat ryhmätuokiot residensseissä	10
	Yksityiset taidetapaamiset residensseissä.....	11
	Tapahtumat	11
	Sumiaiskoti	11
	Kotisatama.....	12
	Niittywilla.....	13
	Tukipuu	14
	Konginkankaan palvelukeskus	15
	Kuntola.....	16
	Kuhnamon palvelutalo.....	17
5	Tuotokset.....	18
	Laulutarinat	18
	Korttilaululeikki.....	18
	Maire Hiiren ja Veikko Nallen historiallinen musiikkimatka.....	19
6	Näkyvyys.....	21
7	Palautteet	22
	Palautteet residensseistä	22
	Palautteet päiväkodeista.....	22
8	Tavoitteiden toteutuminen	24
9	Lopuksi.....	25

1 Esipuhe

Koronan tullessa osaksi elämäämme maaliskuussa 2020 Suomi sulkeutui valtavalla vauhdilla. Erityisesti pyrkimyksenä oli suojella ikääntyneitä. Kotona asuvien ihmiskontakteja rajoitettiin, päiväkeskuksia suljettiin, lastenlasten tapaamista suositeltiin toteutettavaksi etäyhteyksin.

Laitoksissa elävät vanhukset eristettiin kevään ajaksi. Kesään mennessä tilanne helpotti sen verran, että omaiset saivat taas käydä tapaamassa läheisiään, ja ulkotiloissa pystyttiin järjestämään jonkin verran toimintaakin. Esimerkiksi Äänekoskella kulttuuritoimi tuotti kolmen eri yksikön pihamaalla Teatteri Eurooppa 4:än Harmony Sisters -esityksen.

Syksyn tullessa omaiset saivat jatkaa vierailuja rajoitetusti. Yhteisöllinen taide- ja kulttuuritoiminta pysyi kuitenkin edelleen jäädytettynä. Kotona asuvien ikäihmistien tueksi tarkoitettu Seniorikeskus on tätä kirjoittaessa edelleen suljettuna. Kotona asuvat vanhukset ovat olleet jo yli vuoden ilman mahdollisuutta kokoontua ja osallistua yhteiseen toimintaan. Mielekkään päivätoiminnan puuttuminen on merkittävä hyvinvoinnin ja arjessa kiinni pysymisen haaste. ”En uskalla edes ajatella missä kunnossa vanhuksemme ovat, kun Seniorikeskuksen ovet taas avataan”, sanoo Seniorikeskuksen vastaava ohjaaja Erja Tammelin.

Äänekosken palveluasumisyksiköissä leijonanosan kulttuuritoiminnasta järjestävät erilaiset kolmannen sektorin toimijat, vapaaehtoiset musiikin ja taiteen harrastajat sekä seurakunta. Koronarajoitusten estettyä ulkopuolisen toiminnan asumisyksiköissä, laitoksissa asuvien vanhusten päivärytmistä on kärjistäen ilmaistuna jäänyt pois kaikki muu, paitsi perushoivaan liittyvät kohtaamiset hoitajien. Yhteiset juhlatilaisuudet, muistelutuokiot, yhteislauluhetket, pelit, leikit, kaskut, hartaushetket, askartelu tai jumppatuokiot ja ovat riippuvaisia hoitajien muulta työltä jäävästä ajasta, osaamisesta, omasta mielenkiinnosta ja jaksamisesta. Konsertteja, teatteria tai muita taide-elämyksiä nähdään korona-aikaan korkeintaan etäyhteyksin.

Erityisesti korona-aikaan hetkellä taide- ja kulttuuritoiminnan rooli yksiköiden arjessa on pitkälti sen varassa, löytyykö yksiköstä ihmisiä, joilla on aikaa, omaa harrastuneisuutta, mielenkiintoa ja osaamista koordinoida ja ohjata toimintaa. Myös ajan puute on ongelma. Vuorotyössä on haastavaa ylläpitää suunnitelmallista toimintaa. Myös hoitajien ammatillisuuden koetaan usein olevan hoivatyössä. Heittäytyminen hoitajan roolista kulttuuriohjaajan saappaisiin onkin vaatimus, joka, näin vuosia alaa opiskelleen ammattipedagogin näkökulmasta on monessa mielessä varsin suuri, vaikka sinänsä kannatankin suuntausta jossa taidetoimintaa pyritään tuomaan osaksi hoitotyön rutiineja.

Aloittaessani Äänemme Soi projektin suunnittelemisen pohdimme Arjen tuen ohjaajien Erja Tammelinin ja Hanna Uusitalon kanssa kohderyhmää. Vanhukset valikoituivat projektin kohderyhmäksi koska, Erja Tammelinin sanoin, ”heille ei ole tarjolla mitään muuta”. Esimerkiksi vammaispuolella, päihdekuntoutuksessa, lastensuojelulaitoksissa ym. on ns. viriketoimintaa, joka sisäänrakennettu yhteisöjen toimintakuvaan. Näin ollen korona-aikanakin ryhmän henkisestä hyvinvoinnista voidaan huolehtia.

Korona-aika onkin tuonut kipeästi esiin laitoksissa asuvien vanhustemme sosiokulttuurisen aseman muihin erityisryhmiin verrattuna. On aiheellista kysyä, haluammeko vanhustemme viettävän viimeiset elinvuotensa ympäristössä, jossa fyysisen terveyden turvaamisen ulkopuolelle jäävät hyvän elämän osa-alueet ovat sattuman varassa?

Ihmisoikeussopimusten mukaan jokaisella on oikeus kehitykseen, opetukseen sekä yhteiskunnan sivistyselämään osallistumiseen. Kulttuuripalveluita koskevan lain mukaan jokaisella on myös oikeus kulttuuriin osana hyvää elämää ja hyvinvointia.

Lasten kulttuurikasvatus korona-aikana

Päiväkotilasten arkeen korona-aika lienee Äänekoskella vaikuttanut huomattavasti vähemmän, kuin vanhusten. Altistustilanteita on ollut niukasti, ja pääosin päiväkodit ovat kyenneet toteuttamaan normaalia toimintaansa. Talven mittaan lapset ovat myös tottuneet siihen, että osa aikuisista käyttää työssään maskia.

Se mistä päiväkodeissa on jouduttu luopumaan, ovat taide- ja kulttuurikasvatukseen, Äänekoskella Kulttuuripolkuun liittyvät vuotuiset tapahtumat. Osittain kulttuuripolun tapahtumia paikkaamaan Äänemme Soi –projekti toi päiväkoteihin musiikkikasvatuksellisen ”Historiallinen musiikkimatka” –työpajan.

Sisältö rakentui pääosin 1900-luvun alkuvuosien lastenlaulujen varaan, samojen laulujen, joita projektissa käytettiin muistisairaiden vanhusten kanssa. Ajatuksena on, että lapsille on voimaannuttavaa kokea olevansa osa jatkumoa, jossa he laulavat samoja lauluja kuin edeltävät sukupolvet. Erityisen tärkeää tämä on aikana, jolloin yhteys isovanhempien tai isoisovanhempien sukupolveen on etäyhteyksien varassa.

Äänekoskella 26.3.2021

Heidi Kurtti

2 Projektin kuvaus, lähtökohdat ja tavoitteet

Kuva 1: Sanakollaasi Äänemme Soi -projektin tavoitteista

Äänemme Soi –projekti on musiikkikasvatuksellinen projekti, joka suunnattiin Äänekosken kaupungin palveluasumisen yksiköissä asuville vanhuksille ja varhaiskasvatuksessa oleville lapsille. Projektissa sovellettiin mm. Taiteen keskuksen ”Taiteen käytön, hyvinvoinnin ja osallistamisen kehittämissuunnitelman” kokoamia havaintoja, kokemuksia ideoita, menetelmiä ja sovelluksia. Projektin osa-alueita olivat kaksi-kolmeviikkoiset residenssijaksot vanhuspalveluyksiköissä ja päiväkotilapsille suunnatut osallistavat musiikkiesitykset.

Projektin lähtökohdat olivat sosiokulttuurisessa innostamisessa. Sosiokulttuurisella innostamisella tarkoitetaan kasvatuksellista toimintamuotoa, jonka tavoitteena on ihmisten

oman osallistumisen avulla kehittää kasvattavaa, tasa-arvoista ja yhteenkuuluvuuden tunnetta vaalivaa yhteisöä (Leena Kurki, 2000).

Sosiokulttuurisen innostamisen keskeisenä tavoitteena on vahvistaa osallistujien, vanhusten, lasten, ja heidän yhteisöjensä kokemusta omasta pystyvyydestään. Modernin motivaatioteorian / itseohjautuvuusteorian (Deci & Ryan) mukaan pystyvyyden kokemuksia voidaan edesauttaa luomalla tilanteita, joiden vaatima kognitiivinen, fyysinen ja sosiaalinen vaatimus on omalle taitotasolle sopivaa.

Pedagogisessa mielessä keskeisenä tehtävänä projektissa oli tunnistaa osallistujien, niin lasten kuin vanhusten, kognitiivinen, fyysinen ja sosiaalinen taitotaso ja luoda taidetoimintaa, joka on vaatavuudeltaan heille sopivaa. Näin vältetään tilanteelta, jossa esimerkiksi pitkälle edennyttä muistisairautta sairastavalle tarjotaan taide- tai virikesisältöä, josta nauttimiseen hänellä ei ole kognitiivisia mahdollisuuksia. Tästä näkökulmasta pedagoginen osaaminen nousee taidehyvinvointityössä vahvuudeksi.

Musiikki on viimeisiä taidemuotoja, joista muistisairaudesta kärsivä kykenee nauttimaan. Arvioiden mukaan jopa 80 prosenttia laitoksissa asuvista vanhuksista kärsii muistisairauksista, joten musiikkia voidaan perustellusti pitää tärkeänä taidemuotona tälle kohderyhmälle. Musiikin hyvinvointivaikutuksia on tutkittu runsaasti, ja on kiistatonta, että mieluisalla, elämänhistoriaan myönteisellä tavalla kietoutuneella musiikilla on kuntouttavaa ja jopa muistisairauksia hidastavaa vaikutusta.

Suuri osa projektin tavoittamista vanhuksista ei kyennyt enää kertomaan omaa lempimusiikkiaan. Eräänä projektin sisältönä olikin ammatillisen yhteistyön, haastattelujen, musiikkituokioiden analysoinnin, vanhusten henkilöhistoriaan sekä tärkeisiin esineisiin tutustumisen ja musiikkihistorian tuntemuksen avulla pyrkiä hahmottamaan, millainen musiikki on mahdollisesti ollut näille vanhuksille mieluisa. Mielimusiikki edesauttaa parhaiten vanhusten hyvinvointia, ja voi olla myös hoivatyön tekijöille keino helpottaa hoitotilanteiden sujumista.

On selvää, että parhaimmillaankin edellä kuvattu tutkimustyö on arvailua, jonka oikeaan osuvuutta on vaikea todentaa. Paras tulos syntyisikin, jos asukkaiden mielimusiikkia kirjattaisiin ylös jo siinä vaiheessa, kun he vielä kykenevät itse siitä kertomaan.

Tämän tutkimustyön rinnalla hahmottui myös päiväkotilapsille tarjottujen kulttuurihistoriallisten musiikkituokioiden sisältö. ”Maire Hiiren ja Veikko Nallen historiallinen musiikkimatka” rakentui lauluista, jotka olivat projektiin osallistuneiden vanhusten lapsuuden lauluja. Näiden laulujen sanat tulevat monelle vanhukselle mieleen jopa pitkälle edenneen muistisairauden takaa. Lauluja tuotiin lähelle tämän päivän lasten maailmaa pehmolelujen ympärille rakennettujen, samaistuttavien tarinoiden, elävän musiikkikokemuksen ja oman osallistumisen avulla.

Suunnitteluvaihe

Projektsuunnitelman laati Äänekosken kaupungin vapaa-aikatoimessa työskentelevä kulttuuriavustaja, musiikkipedagogi Heidi Kurtti, joka toimi myös käytännön toteutuksessa residenssitaiteilijana; pedagogina, esiintyjänä ja fasilitaattorina. Suunnittelutyöhön osallistuivat myös kulttuurituottaja Laura-Kristiina Moilanen, vapaa-aikajohtaja Jukka-Pekka

Pohjolainen, vanhuspalveluiden päivätoimintojen esimies Erja Tammelin, ennalta ehkäisevän työn ohjaaja Hanna Uusitalo, perhepalvelujohtaja Pirjo Heinonen sekä Katvelan ja Kellosepän päiväkotien johtaja Mia Irtamo.

Suunnitteluvaiheessa toteutusvaihtoehtoja projektin toteuttamiseen oli kolme. Ensimmäisessä versiossa toiminnan keskiössä olisi yhteistoiminta lasten ja vanhusten välillä siten, että kuukauden jakson ensimmäisessä vaiheessa työ kohdistuisi vanhuksiin ja toisessa vaiheessa lapsiin. Suunnitelman mukaan ryhmät olisivat ystäväryhmiä, jotka työstäisivät samoja teemoja omista näkökulmistaan, ja viestisivät niitä erilaisilla tavoilla toisilleen. Tässä versiossa toimintaan olisi otettu mukaan yhtä monta lapsiryhmää kuin vanhuspalveluyksiköitä on.

Toinen vaihtoehto oli toteuttaa projekti ainoastaan vanhusten kanssa. Näin residenssien kesto olisi mahdollista pidentää kolmeen viikkoon.

Päädyimme vaihtoehtoon, jossa kohderyhmänä ovat palveluyksiköissä asuvat vanhukset ja kaikki kaupungin päiväkotiryhmät. Näin lapsiryhmät pääsevät tasapuolisesti osallisiksi palvelusta. Tämä vaihtoehto ei mahdollistanut vanhusten ja lasten välistä vuorovaikutusta, mutta se mahdollisti kuitenkin osittain samojen sisältöjen käyttämisen molemmissa ryhmissä. Näin lapset hyötyivät projektin tuomasta sisällöstä ja elävästä kulttuuriperinnöstä.

Vanhuspalvelujen puolelta osallistujat valittiin keskiviikkona 23.9. pidetyssä palaverissa. Tapaamisessa olivat paikalla Erja Tammelin, Sirpa Halla-aho, Maarit Pulli-Hattara, Jenna Vakoniemi ja Marika Uusitalo. Todettiin, että kaikkiin palaverissa läsnä olleiden yksiköiden esimiehet olivat kiinnostuneita osallistumaan projektiin, ja että paikalla olleiden yksiköiden edustajille löytyi kalenterista tilaa. Keskeinen tavoite toiminnan ulottamiseksi kaikkiin Äänekosken taajamiin toteutui. Kaikkiin yksiköihin ei aikataulun puitteissa ehditty, ja myös kotipalvelu jäi projektin ulkopuolelle.

Varhaiskasvatuksen osalta suunnitelman käytännön toteutukseen liittyvät asiat sovittiin 8.10.2020 pidetyssä palaverissa, johon osallistuivat Heidi Kurtti, Laura-Kristiina Moilanen, Pirkko Heinonen ja Mia Irtamo. Palaverin pohjalta Mia Irtamo laati yhteistyössä muiden päiväkotien edustajien kanssa alustavan aikataulun, jossa määriteltiin viikot jolloin taiteilija vieraillee kussakin yksikössä.

Suunnitelman taustamateriaali

Lapio, Pauliina 2019: Yhteisölähtöinen taiteilijaresidenssi sosiaali- ja terveysalalla.

Menetelmäopas. Taiteen edistämiskeskus. Opas esittelee taiteilijaresidenssejä ja niiden eri vaiheita. Mukana on paljon taiteilijoiden raporteista neljän vuoden aikana kerättyä kokemustietoa sitaatteina sekä Pro gradu -tutkielmasta saatua tutkimustietoa toteutetuista residensseistä.

Sillanpää, Liina 2014: Musiikkia vanhustyön muuttuvalla kentällä. Metropolia ammattikorkeakoulu, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

Opinnäytetyö käsittelee myöhäisiän musiikkitoimintaa Musiikin erityispalvelukeskus Resonaarin ja helsinkiläisen palvelutalon yhteistyössä toteuttamia Kaikki soittaa – musiikkituokioiden kautta.

Helsingin kaupunki, Kulttuurinen vanhustyö –videot I ja II.

Videoissa kuvataan kulttuurista vanhustyötä ja sen tutkimuksellisia ja lainsäädännöllisiä lähtökohtia sekä soite-alan kulttuuriohjaajan työtä

Lapio, Pauliina (2019): [Yhteisölähtöinen taiteilijaresidenssitoiminta sosiaali- ja terveysalalla. Menetelmäopas.](#) Taiteen edistämiskeskus

Oppaassa kuvataan taiteilijaresidenssitoimintaa ja sen järjestämistä soite –alalla.

Harju, T., Vähämaa, V. & Perttu, J. (2019). Korvarunoja. ntamo, Helsinki

Korvarunoja-julkaisu sisältää yhteisötaiteilijoiden kirjaamia tekstejä vanhusten puheista yhteisissä keskusteluhetkissä. Julkaisun asiantuntija-artikkeleissa tarkastellaan menetelmän taustaa ja perustietoa aiheesta sekä annetaan käytännön ohjeita vastaavaan toimintaan. Menetelmä on luotu Turun Sanataideyhdistyksen toiminnassa 2010.

Laitinen, S., Lillandt, J., Numminen, A., Kurki, M. (2011): Muistaakseni laulan – musiikkituokioiden järjestäminen. Ohjaajan opas.

Oppaassa annetaan vinkkejä ja ohjataan käyttämään musiikkia monipuolisesti muistisairaiden henkilöiden ja muidenkin ikäihmisten tarpeisiin soveltaen. Opas perustuu tutkitusti vaikuttavaan menetelmään, josta on saatavilla tutkimusraportti. Oppaaseen liittyy myös erillinen laulukirja Muistaakseni laulan, joka on tilattavissa Miina Sillanpään Säätiöstä.

Musiikki elämään – osallistavan musiikkitoiminnan opas

Opas on Musiikki elämään -hankkeen (2011–2014) julkaisu, joka on tarkoitettu osallistavan musiikkitoiminnan tekijöille, tilaajille, kouluttajille ja muille aiheesta kiinnostuneille. Oppaan tekstit koostuvat hankkeen kokemuksista ja havainnoista sekä alan tutkimuksista ja haastatteluista. Tekstit on jaettu neljään kategoriaan: osallistava musiikkitoiminta, tilaaminen, tuottaminen sekä osaaminen ja koulutus

Huhtinen-Hildén L., Lamppu M. (Toim.), (2018). Odottamattomia aarteita : Ilmaisua, leikillisyyttä ja luovaa toimintaa ryhmässä. , Metropolia Ammattikorkeakoulu.

Opas sisältää ilmaisuun, vuorovaikutukseen ja erilaisiin ryhmätilanteisiin sopivia ideoita luovaan toimintaan sovellettavaksi eri-ikäisten osallistujien kanssa sosiaali-, terveys-, ja kasvatusalojen ympäristöissä. Ideoissa hyödynnetään tarinoita, kuvia, musiikkia, liikkumista, leikkiä, sanoja, mielikuvia, kekseliäisyyttä, kuuntelua ja ryhmän yhteisen innostuksen löytämistä. Julkaisun on tuottanut Metropolia AMK osana valtakunnallista sosiaalisen kuntoutuksen kehittämishanke SOSKUA.

Jouni Piekkari 2005-2008: Ammatilliset perusopinnot, luentomuistiinpanot: Prosessidraama, 22 op. Seinäjoen ammattikorkeakoulu, sosiokulttuurisen työn suuntautumisvaihtoehto.

3 Residenssi työskentelymuotona

Residenssitoiminnalla tarkoitetaan hoivapalveluiden yhteydessä jaksoa, jolloin taiteilija työskentelee jossakin yhteisössä hyödyntäen oman taiteenalan menetelmiä. Taiteilijan työskentely voi kohdistua asiakkaisiin ja heidän omaisiinsa, henkilökuntaan tai laajemmin lähialueen yhteisöön.

Residenssitoiminta on selkeä ja kustannustehokas keino integroida taidetoimintaa osaksi yhteisön arkea ja pitää huolta asiakkaiden kulttuurisista oikeuksista. Toimintamalli mahdollistaa elävän taidekokemuksen, jonka vaikutukset heijastuvat parhaimmillaan koko yhteisön arkeen. Taiteilijavierailujen on todettu myös lisäävän henkilökunnan hyvinvointia. (Lapio 2019, 5.)

Residenssitoiminnalle on ominaista toiminnan pitkäkestoisuus ja tutkiva luonne. Parhaiten se soveltuu tilanteisiin, joissa yksikön toimintaa halutaan kehittää ja taidetoimintaa integroida osaksi arkea. Henkilökunnan osallistuminen ja sitoutuminen toimintaan on tärkeä osa residenssin onnistumista.

Sisäinen tiedotus ja sitouttaminen

Henkilökunnan innostamista ja sitoutumista pyrittiin edistämään tuomalla mahdollisimman paljon tietoa residenssien mahdollisuuksista. Projektiin osallistuneiden yksiköiden esimiehille toimitettiin projektin alkaessa tietopaketti, joka sisälsi powerpointin muotoon kootun infon taideresidenssin vastaanottajataholle, projektisuunnitelman sekä tiedotteen. Lisäksi pakettiin sisältyi juliste, jonka tavoitteena oli tiivistää projektin yleiset tavoitteet sanakollaasin muotoon ja tuoda projekti näkyviin visuaalisessa muodossa ennen residenssin alkua.

Tietopaketti lähetettiin kuhunkin yksikköön uudelleen kaksi viikkoa ennen residenssin alkua, ja samalla varmistettiin, että taiteilijan tuloon on varauduttu. Residenssien alkuvaiheeseen pyrittiin mahdollisuuksien mukaan järjestämään tilaisuus, jossa taiteilija esittäytyy henkilökunnalle, ja kertoo vielä keskeiset asiat työskentelyynsä liittyen.

Taiteilija piti työskentelystään päiväkirjaa, ja residenssin jälkeen hän toimitti yksiköihin raportin vierailustaan. Raporteissa käytiin läpi, millaista toimintaa yksiköissä oli syntynyt sekä esiteltiin tuloksia lukujen ja residenssissä heränneiden ajatusten, havaintojen ja syntyneiden taiteellisten tuotosten pohjalta.

Residenssin päättyessä henkilökunnalle tarjottiin mahdollisuus kirjalliseen tai suulliseen palautteeseen. Käytännössä tämä tarkoitti useimmiten palautekeskustelua oman yhteyshenkilön/työnohjaajan kanssa. Joissakin yksiköissä yksikön esimies lähetti kirjallisessa muodossa palautetta, joissakin yksiköissä palautekeskustelu käytiin taiteilijan ja koko työyhteisön välillä päätöspalaverissa.

Päiväkoteihin lähetettiin projektin alkaessa sähköposti, joka sisälsi julisteen, tiedotteen toiminnasta ja toiminnan toteuttajasta. Tarkemmista aikatauluista päiväkotien kanssa sovittiin sähköpostitse noin 1-2 viikkoa ennen toimintajakson alkamista. Kevätpuolella

tietopakettiin lisättiin myös tarkistuslista asioista, jotka päiväkodeissa olisi hyvä huomioida tuokioiden järjestelyissä, tilaratkaisuissa ja lasten ennakkositouttamisessa. Toimintajaksojen päätteeksi päiväkodeille tarjottiin mahdollisuus kirjalliseen palautteeseen, jota varten päiväkodeihin lähetettiin pieni sähköpostikysely.

4 Projektin toteutus

Residenssejä palveluasumisen yksiköissä toteutettiin lokakuun 2020 ja huhtikuun 2021 välisenä aikana seitsemän. Yksiköt ovat Sumiaiskoti, Kotisatama, Niittywilla, Tukipuu, Konginkankaan palvelutalo, Kuntola ja Kuhnamon palvelutalo.

Residensseissä työskenneltiin yhteensä 64 päivänä. Erilaisia taidetuokioita järjestettiin tänä aikana 133 kpl ja niihin osallistuttiin 1057 kertaa. Tuokioista 65 oli osallistavia ryhmätuokioita, joihin osallistuttiin kaiken kaikkiaan 615 kertaa. Tapahtumia, kuten juhlia tai konsertteja oli 32 kpl. Niihin osallistuttiin 406 kertaa. Yksityisiä eli vuoteen viereen tuotuja taidetapaamisia oli 36 kpl.

Päiväkodeissa työskenneltiin yhteensä 47 päivänä. Projektiin osallistuneet päiväkodit olivat Konginkankaan-, Tiitelän-, Mikonpuiston-, Katvelan-, Kellosepän-, Karhunlähteen-, Alkulan-, Piilolan- päiväkodit. Lisäksi projektiin osallistuivat Hietaman ja Koulumäen yhtenäiskoulun esiopetusryhmät, Koulumäen yhtenäiskoulun kerho sekä Touhulan yksiköt Vipellys ja Kädenjälki.

”Maire ja Veikko” -esityksiä järjestettiin 72 kpl ja niihin osallistuttiin 1075 kertaa.

Taidetuokioiden sisältö residensseissä

Residenssien sisältö jakautui osallistaviin ryhmätuokioihin, tapahtumiin, kuten juhliin ja konsertteihin ja sekä yksityisiin taidetapaamisiin.

Osallistavat ryhmätuokiot residensseissä

Osallistavia ryhmätuokioita järjestettiin vanhusten palveluasumisen yksiköissä. Keskeisimpinä menetelminä ryhmätoiminnassa olivat musiikkiliikunta, yhteislaulu, erilaiset leikit ja rentoutuminen. Ryhmätuokioista käytettiin mm. nimiä Entisten lasten muskari, Laulutarinat ja Tanssit. Entisten lasten muskarissa pääpaino oli yhteisöllisellä musisoinnilla, kuten yhteislaululla, kehorytmeillä ja rytmisoittimilla. Laulutarinoissa pääpaino oli kuuntelemisessa, muistelussa ja tarinankerronnassa. Tansseissa pääpaino oli musiikkiliikunnassa, kuten huivi- tai käsitanssissa.

Ryhmätuokioiden yleisiä tavoitteita olivat yhteisöllisen taidetoiminnan lisääminen, asukkaiden, persoonallisuutta ja henkilöhistoriaa koskevan tiedon lisääntyminen koko yhteisössä, menetelmien ja rutiinien luominen ja testaaminen käytännössä, asukkaiden elämänlaadun ja työntekijöiden työhyvinvoinnin parantaminen sekä asukkaiden toimintakyvyn tukeminen.

Ryhmätuokioiden sisältö vaihteli jonkin verran yksiköittäin. Sisältöihin vaikuttivat mm. asukkaiden kognitiiviset ja sosiaaliset taidot, yksikön omat rutiinit, toiveet ja muut ominaisuudet, asukkaiden ja tiimien lukumäärä sekä myös käytössä olevien tilojen fyysiset ominaisuudet.

Eräs ryhmätoiminnalle tunnusomainen piirre on rutiinien luominen. Rutiineja ovat esimerkiksi työskentelytilan luominen (piirimuodostelma), toistuvat alku- ja loppulaulut sekä toistuva tapa huomioida osallistujat yksilöllisesti (kuulumiset yhdellä sanalla, alkulaulu, tms).

Yksityiset taidetapaamiset residensseissä

Yksityisiä taidetapaamisia järjestettiin vanhuksille tilanteissa, joissa vanhuksella ei ollut mahdollisuutta osallistua yhteisiin tilaisuuksiin sekä tilanteissa, joissa henkilökunnalla oli asukkaasta erityinen huoli ja taidetoiminnan toivottiin auttavan asukasta vaikeassa elämäntilanteessa. Tapaamiset koostuivat musiikkiesityksistä, yhteisestä laulusta, musiikin kuuntelusta, asukkaan omaan taidetoimintaan tutustumisesta ja keskusteluista.

Tapahtumat

Jokaiseen residenssijaksoon liittyi yksi tai useampi tapahtuma, joiden pääpaino oli elämyksellisyydessä. Tapahtumat koostuivat juhlista, elävästä musiikista, moniaistisista taidekokemuksista ja osallistavasta draamasta.

Sumiaiskoti

Ensimmäinen residenssi järjestettiin Sumiaiskodissa 5.-23.10.2020. Residenssin kesto oli muista yksiköistä poiketen 3 viikkoa, joista taiteilija oli paikalla 11 päivänä.

Sumiaiskoti on tehostetun palveluasumisen yksikkö, jossa on 19 paikkaa. Asukkaat tarvitsevat ympärivuorokautista hoivaa ja apua kaikkiin arjen toimintoihin. Osalla asukkaista ei ole juuri mahdollisuuksia liikkua vuoteistaan.

Residenssin aikana järjestettiin yhteensä 25 erilaista tilaisuutta, joihin osallistuttiin 102 kertaa. Näistä 8 oli ryhmätuokiota, 12 vuoteen viereen tuotua yksityistuokiota ja 5 muuta tilaisuutta, jotka koostuivat tapahtumista (päättäjäisjuhla) sekä yhteisissä tiloissa tapahtuvasta musisoinnista. Kaikki yksikön asukkaat osallistuivat tapahtumiin ainakin kerran.

Residenssin tuotoksina syntyi muistisairautta käsittelevä laulu ”Sydän tuntee” ja yksikön maskotin, ”Tontun” elämää käsittelevä musiikillinen, osallistava prosessidraama. Tuotokset esiteltiin loppujuhlassa 5.11, johon osallistuivat kaikki yksikön asukkaat, vuorossa olevat työntekijät sekä yksikön johtaja Sirpa Halla-aho. Yhteisö osallistui juhlan valmisteluihin mm. leipomalla täytekakun.

Kuva 2: Sumiaiskodin Tonttu muistaa lapsuudestaan, kuinka äiti lauloi Tuu tuu tupakkirullaa.

Kotisatama

Toinen residenssi järjestettiin Kotisatamassa 2.-13.11.2020. Kotisatama on palveluasumisen palvelukeskus, jossa on alakerrassa 19, yläkerrassa 22 paikkaa. Ylä- ja alakerta toimivat erillisinä yksiköinä siten, että molemmissa kerroksissa on oma henkilökuntansa ja omat tiiminsä. Alakerrassa tiimejä on yksi, yläkerrassa kaksi. Taiteilijan aika jakaantui kerrosten välillä siten, että hän oli alakerrassa neljänä ja yläkerrassa viitenä päivänä. Näiden lisäksi hän oli yhtenä päivänä molemmissa kerroksissa (isänpäiväkonsertti).

Kotisatamassa järjestettiin yhteensä 21 tilaisuutta, joista 9 tapahtui alakerrassa, 12 yläkerrassa. Tilaisuuksiin osallistuttiin yhteensä 138 kertaa, 73 kertaa alakerrassa, 65 kertaa yläkerrassa. Tuokioista 8 oli ryhmätuokiota, 9 vuoteen viereen tuotua yksityistuokiota sekä 4 muuta tilaisuutta, jotka koostuivat tapahtumista sekä yhteisissä tiloissa tapahtuvasta musisoinnista. Kaikki yksikön asukkaat osallistuivat tapahtumiin ainakin kerran. Lisäksi yksikkö järjesti itseohjautuvasti juhlanan kahvitilaisuuden kakkuineen residenssin päätöspäivänä.

Kotisataman alakerrassa residenssiviikko huipentui isänpäiväkonserttiin, yläkerrassa työskentely alkoi konsertista. Konsertissa esiintyivät Heidi (laulu, piano) ja Tommi Kurtti (piano, haitari). Suurin osa konsertin kappaleista valittiin asukkaiden tiedossa olevan musiikkimaun ja tärkeiden kappaleiden pohjalta. Kappaleita olivat mm. ”Isä ja lapsi”, ”Lemmen seitsemäs taivas” ja ”Ilta skanssissa”.

Kuva 3: Tohvelipalloa Tukipuussa

Niittywilla

Kolmas residenssi oli Niittywillassa 30.11. - 11.12.2020. Niittywilla on 10-paikkainen lyhytaikaisen hoivan yksikkö, jonka asukkaat tulevat pääsääntöisesti viikon tai kahden jaksoille. Yksikössä oli vierailun aikana myös vanhuksia, jotka jonottivat pysyvää hoivapaikkaa.

Niittywillan kaksiviikkoisen residenssin aikana taiteilija oli paikalla 10 päivänä. Tänä aikana järjestettiin yhteensä 21 tuokiota joihin osallistuttiin 114 kertaa. Näistä 6 oli ryhmätuokiota, 8 yksityistä tuokiota sekä 7 muuta tapahtumaa /elävän musiikin hetkeä. Elävän musiikin hetket olivat pääosin piano/laulu –musiikkia ruokailujen yhteydessä sekä avoimia harjoituksia. Päätapahtumana oli pikkujoulu 5.12, jossa laulusolistina kuultiin yksikön hoitaja Susanna Lehosta. Asukkaat osallistuivat juhlan toteuttamiseen leipomalla pipareita ja joulutorttuja 4.12.

Tukipuu

Neljäs residenssijakso oli Tukipuussa 4.-15.1.2021. Tukipuu on 60 -paikkainen yksikkö, joka jakaantuu kahteen kerrostaloon. I-talon asukkaat kuuluvat palveluasumisen, III-talon asukkaat kotipalvelun piiriin. Taloja yhdistää rakennus, jossa sijaitsee ruokailuun ja yhteisölliseen toimintaan tarkoitettu päiväsalu.

Tukipuun kaksiviikkoisen residenssin aikana taiteilija oli paikalla 10 päivänä. Tänä aikana järjestettiin yhteensä 16 erilaista tuokiota, joihin osallistuttiin 103 kertaa. Näistä 9 oli ryhmätuokiota, 4 yksityistuokiota sekä 3 muuta tapahtumaa /elävän musiikin hetkeä.

Päätapahtumana oli päättäjäistilaisuus, joka järjestettiin perinteisen juhlan dramaturgian mukaisesti. Juhlassa mm. nostettiin malja, kuultiin juhlapuhe ja laulettiin maakuntalaulu ja Maamme-laulu. Suurelta screeniltä katsottiin otteita Kari Tapion konsertista ja hieman myös tanssittiin hoitajien avustamana.

Äänemme Soi

Aikataulu viikolla 1

	Ma 4.1.	Ti 5.1.	Ke 6.1.	To 7.1.	Pe 8.1.
Klo 10				Laulutarinat	Entisten lasten muskari
Klo 11	Elävää musiikkia				Elävää musiikkia
Klo 14.30		Entisten lasten muskari		Entisten lasten muskari	Laulutarinat

Aikataulu viikolla 2

	Ma 11.1.	Ti 12.1.	Ke 13.1.	To 14.1.	Pe 15.1.
Klo 10	Laulutarinat	Entisten lasten muskari	Levyraati	Laulutarinat	
Klo 11		Elävää musiikkia		Elävää musiikkia	
Klo 14.30	Entisten lasten muskari	Laulutarinat	Levyraati	Entisten lasten muskari	Loppujuhla

Konginkankaan palvelukeskus

Viides residenssijakso oli Konginkankaan palvelukeskuksessa 1.-12.2.2021. Konginkankaan palvelutalo on ympärivuorokautisen palveluasumisen yksikkö, jossa on 32 paikkaa. Yksikössä on kolme tiimiä, ja se on jaettu kahteen osaan, Tupaan ja Helmeen siten, että muistiyksikkö Helmi toimii omassa tilassaan ja kaksi muuta tiimiä toimivat Tuvan tiloissa.

Konginkankaan palvelutalon kaksiviikkoisen residenssin aikana taiteilija oli paikalla 7 päivänä. Tänä aikana järjestettiin yhteensä 18 erilaista tuokiota, joihin osallistuttiin 120 kertaa. Näistä 11 oli ryhmätuokiota, 1 yksityistuokio sekä 6 muuta tapahtumaa /elävän musiikin hetkeä. Päättyjäiset järjestettiin pe 12.2. Päättyjäisilaisuudet olivat osittain tavallisen ryhmäkohtaamisen mukaisia. Juhlavuutta toivat elävät musiikkiesitykset ja pieni päättyjäispuhe.

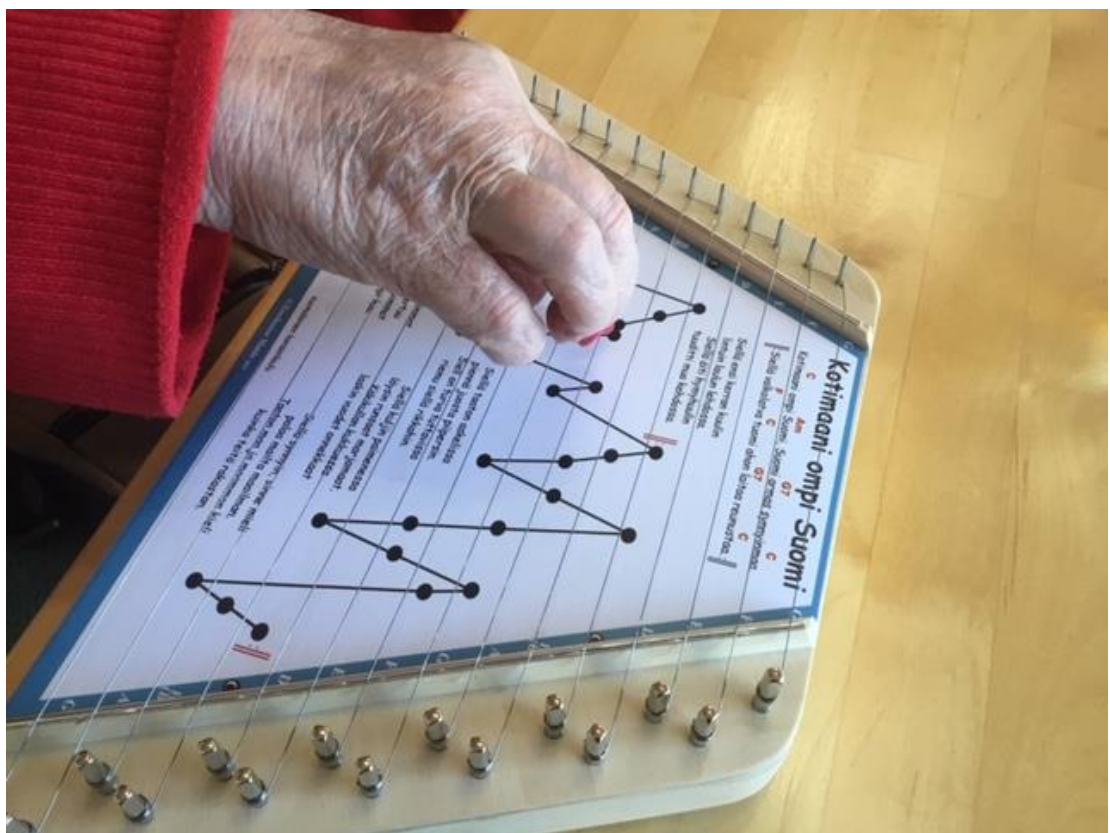
Kuva 4: Musiikkimaalausta yetipadilla

Kuntola

Kuudes residenssijakso oli 1.-12.3.2021 Kuntolassa. Kuntola on Piilolan palvelukeskuksessa sijaitseva, Arjen tuen palveluihin kuuluva lyhytaikaisyksikkö, jossa on 12 paikkaa. Paikat on tarkoitettu kotona asuville vanhuksille toimintakyvyn arvioimiseksi, jatkokuntoutumiseen sairaalahoidon jälkeen, omaishoidon tueksi tai kriisitilanteen yllättäessä kotona.

Kuntolan kaksiviikkoisen residenssin aikana taiteilija oli paikalla 10 päivänä. Tänä aikana järjestettiin yhteensä 16 erilaista tuokiota, joihin osallistuttiin 103 kertaa. Näistä 9 oli ryhmätuokiota, 4 yksityistuokiota sekä 3 muuta tapahtumaa /elävän musiikin hetkeä.

Tapahtumat olivat 2 pientä kahvikonserttia sekä naistenpäivän moniaistinen hemmottelutuokiota, joka toteutettiin yhteistyössä Raija Kuuselan ja Liisa Mulin kanssa.

Kuva 5: Piensitralla voi soittaa, vaikka ei osaisi nuotteja

Kuhnamon palvelutalo

Seitsemäs residenssijakso järjestettiin 5.-16.4. Kuhnamon palvelutalossa. Kuhnamon palvelutalon kaksiviikkoisen residenssin aikana taiteilija oli paikalla 7 päivänä. Tänä aikana järjestettiin yhteensä 15 erilaista tuokiota, joihin osallistuttiin 117 kertaa. Näistä 12 oli ryhmätuokiota ja 3 muuta tapahtumaa. Tapahtumat olivat ”musiikkimatkoja” samassa talossa sijaitsevan Seniorikeskuksen aistihuoneeseen, jossa kuultiin luontoaiheista laulumusiikkia kanteleen säestyksellä.

5 Tuotokset

Residenssin aikana syntyi sekä taiteellisia tuotoksia että yhteisötaiteellisia sovelluksia. Taiteellisiin kuuluu mm. ”[Sydän tuntee](#)” –laulu ja ”Tontun tarina” –prosessidraama. Yhteisötaiteellisiin sovelluksiin kuuluu mm. Laulutarinat ja korttilaululeikki.

Laulutarinat

Laulutarinat on tässä raportissa kategorioitu osallistaviksi tuokioiksi, ja Tukipuussa Laulutarinat sisälsivät alla kuvatun sisällön lisäksi myös mm. musiikillisia esitelmiä. Residenssien laulutarinatuokioiden aikana kehittyi kuitenkin omanlaisensa menetelmä, joista jatkossa käytän Laulutarinat –nimeä.

Menetelmä perustuu improvisaatioon, lauluimproon ja tarinateatteriin.

Improvisaatiolle on keskeistä esityksen suunnittelemattomuus, kuuntelu, läsnäolo, ainutkertaisuus, yllättävyys, luovuus ja mielikuvitus. Sen tavoitteina voidaan pitää vuorovaikutukseen, ihmistuntemukseen ja taidekäsitteeseen liittyviä ulottuvuuksia. (Präktig 2013, 12.)

Lauluimprolla tarkoitetaan yleisön edessä hetkessä syntyviä, ennalta valmistelemattomia lauluja, joiden tekemiseen käytetään erilaisia improvisaatioteatterin tekniikoita. (Präktig 2013, 15-16.) Improlauluun liittyvät läheisesti **Hetken laulut**, jotka ovat hetkessä syntyviä lauluja, joiden painopiste on tilannekuvan luomisessa laulun keinoin.

Tarinateatteri on improvisaatioon perustuva teatterin ja ryhmätyöskentelyn muoto. Näyttämölle luodaan yleisön tai ryhmän jäsenten kertomia tunnetiloja, ajatuksia, välähdyksiä elämästä tai kokonaisia tarinoita.

Laulutarinoiden lähtökohtana on muistelu. Muistelu aloitetaan esimerkiksi soittamalla ryhmälle jokin tuttu kappale. Kuuntelemisen jälkeen lähdetään tutkimaan, mitä kappaleesta ja sen tekstistä tulee osallistujille mieleen, ja valitaan ryhmän joukosta tarinan kertoja. Ohjaaja voi auttaa kerronnassa lisäkysymyksin. Kerrotun tarinan taiteilija työstää improlauluksi. Laulu esitetään, ja kiitetään tarinan kertojaa tarinan kertomisesta.

Tämän jälkeen muistelu jatkuu, ja uusista tarinoista syntyy uusia lauluja. Jos keskustelu tyrehtyy, voidaan palata musiikinkuunteluun ja etsiä aihetta toisesta laulusta. Aiheita voidaan etsiä myös kuvista, runoista, maalauksista ym. Pienessä ryhmässä jokainen voi saada laulun omasta tarinastaan.

Menetelmä on vaativa, ja vaatii sekä vahvaa muusikkoutta, että hyvää ryhmänohjaus- ja vuorovaikutusosaamista. Osallistujilta menetelmä vaatii kykyä muistella ja tuottaa sanallisesti laajahko kokonaisuus.

Onnistuessaan tuokio tarjoaa mahdollisuuden muistelemiseen, elämyksellisyyteen ja omien elämäkokemusten ja tarinoiden merkityksellisyyden kokemukseen.

Korttilaululeikki

Korttilaululeikkiä testattiin Äänemme Soi –projektissa kaikissa yksiköissä. Korttilaululeikki on pääpiirteissään yksinkertainen, ja sen avulla saa helposti rakennettua 30 – 45 minuutin mittaisen tuokion. Leikin suunnittelu vaatii kuitenkin perehtymistä musiikkihistoriaan ja sen toteutus hyviä vuorovaikutustaitoja ja pedagogista otetta. Onnistuessaan menetelmä yhdistää taidehistoriaa, musiikkihistoriaa ja henkilöhistoriaa persoonallisella tavalla.

Menetelmä sisältää kuvakortteja, joihin on liitetty jokin laulu. Osallistuja valitsee kortin, johon taiteilija on yhdistänyt laulun joko kuunneltavaksi tai laulettavaksi.

Menetelmä osoittautui vanhustyössä hyvin käyttökelpoiseksi. Se soveltuu kaiken kuntoisille asukkailla. Huonokuntoisimpienkin korttivalinnan voi päätellä esimerkiksi siitä, mitä korttia hän jää katsomaan. Kognitiivisesti parempikuntoisille, joita yksiköissä aina on, sattuman valitsemat laulut ovat helppo tapa innostaa lapsuuden laulujen pariin ilman, että tulee tunnetta, että ohjaaja pitää osallistujia höpsähtäneinä.

Kortteihin valikoitui mm. kansanlauluja ja muuta suomalaista laulumusiikkia, lastenlauluja ja tuutulauluja. Kuunneltavana musiikkina oli mm. 30-60 –lukujen iskelmiä ja klassisia sävelmiä. Huonokuntoisempien kanssa tarjolla olevat kortit painoutuivat lapsuuden ajan lauluihin, parempikuntoisten kanssa mukana oli enemmän iskelmää ja tanssimusiikkia sekä myös tuoreempien aikakausien lauluja.

Maire Hiiren ja Veikko Nallen historiallinen musiikkimatka

Historiallisen musiikkimatkan sisältö hahmottui Sumiaiskodin residenssissä esiin nousseiden, vanhusten lapsuuden ajan leikkilaulujen pohjalta, joita dramatisoitiin ja käsiteltiin nukketeatterin, leikin, musiikkiliikunnan, laulun ja soiton avulla. Esityksen päähenkilöinä toimivat 70 –luvulla valmistetut pehmolelut.

Esitys rakentui ja kehittyi esitys esitykseltä. Kehittämisessä hyödynnettiin palautetta sekä esityksissä nousseita ideoita ja kysymyksiä. Ensimmäisissä ja viimeisissä esityksissä oli eroavaisuuksia. Esimerkiksi kaikkien yhteiset loppukumarrukset ja aplodit sekä Maire Hiiren taustakertomus tulivat mukaan vasta loppupään esityksissä. ”Jos sun lysti on” –laulu tuli mukaan marraskuussa -20 Mikonpuiston ryhmässä. Joitakin alun esityksissä mukana olleita asioita, mm. yhteinen nimenhuuto, jäivät kevään aikana esityksistä pois.

Pääpiirteissään esityksen sisältö ei muuttunut. Ensimmäinen osa rakentui laulujen ”Ystäväni tuttavani”, ”Suutarinemännän kehtolaulu”, ”Pikku Inkerin laulu tilhelle”, ”Jos sun lysti” on

sekä ”Tuiki tuiki tähtönen” ympärille. Toisen osan laulut olivat ”Suutarinemännän kehtolaulu”, ”Karhunpoika sairastaa”, ”Ystäväni tuttavani”, ”Jos sun lysti on” ja ”Tuiki tuiki tähtönen”.

Keskeisimpinä pedagogisina lähtökohtina työpajassa olivat positiivisen musiikkisuhteen edistäminen sekä oman musiikillisen perinnön tuntemuksen lisääminen. Tämän työpajoissa lisäksi tutustuttiin koulusoittimiin ja erilaisiin sointiväriin (kannel, ksylofonipalat, rytmisoittimet), ruokittiin musiikillista luovuutta ja mielikuvitusta, tutustuttiin musiikin erilaisiin esitystapoihin ja nyansseihin (hiljaa, voimakkaasti, iloisesti, surullisesti ym.) ja hipaistiin myös musiikin rytmisiä rakenteita (soita taa ti-ti yms.).

Musiikillisten taitojen lisäksi esityksessä edistettiin monilukutaidon kehittymistä avaamalla vanhojen laulujen tekstien sisältöä kerronnan, leikin, keskustelun ja ihmettelyn avulla. Esitys sivusi myös käsityöläisyyden, kestäväen kehityksen, auttamisen ja hyväntekeväisyyden, jakamisen, ystävyyden ja sairastamisen teemoja.

Tärkeänä asiana oli harjoitella esitykseen osallistumista. Kuinka esitykseen tullaan ja kuinka siellä toimitaan. Viime metreillä esitykseen tulleet yhteiset loppukumarrukset olivat myös osa esityksessä olemisen taitojen harjoittelua.

6 Näkyvyys

Projektista julkaistiin alueen sanomalehdissä yhteensä 8 juttua.

Projektin alkuvaiheessa projektista laadittiin kaksi tiedotetta, jotka lähetettiin alueen lehdistölle. Ensimmäisen tiedotteen (29.9.2020) perusteella [Sisä-Suomen lehti](#) (30.9.2020) ja Pikkukaupunkilainen (7.10.2020) julkaisivat jutut taideresidenssitoiminnan käynnistymisestä Äänekoskella.

Historiallisia musiikkimatkoja koskeva tiedote julkaistiin 26.10.2020. Tiedotteen perusteella julkaistiin juttu [Sisä-Suomen lehdessä](#) (28.10.2020) ja [Äks:ssä](#) (28.10.2020).

Juttuvinkin perusteella [Äks](#) julkaisi musiikkitestamenttia käsittelevän jutun 21.1.2021. Jutussa haastateltiin Heidi Kurttia ja sivuttiin myös Äänemme Soi –projektia.

20.2.2021 [Keskisuomalaisen](#) Esa Jokinen kirjoitti projektista uutisen otsikolla ”Sinä olet ollut kuin jouluenkelini” –Musiikkipedagogi Heidi Kurtti ilahduttaa taiteilijana Äänekoskella useissa vanhuspalveluyksiköissä.

14.4.2021 projektista laadittiin pieni tiedote, joka koski Kuhnamon palvelutalon residenssin tapahtumaa, musiikkimatkaa Aistihuoneeseen. Juttu julkaistiin [ePressissä](#), [Sisä-Suomen lehdessä](#) ja [Äks:ssä](#) 15.4.2021.

Sosiaalinen media

Kulttuuritoimen facebook –sivulla julkaistiin projektiin liittyen kuusi päivitystä.

8.10. kerrottiin residenssistä Sumiaiskodilla ja siellä tehdystä ystävyiden rytmiköydestä. Julkaisu tavoitti 317 ihmistä, sitoutumisia 40.

23.10. kerrottiin Sumiaiskodin residenssistä ja jaettiin residenssissä syntynyt laulu. Julkaisu tavoitti 278, sitoutumisia 35.

28.10. Maire Hiiri ja Veikko Nalle päiväkodeissa tästä viikosta alkaen. Tavoitettiin 1161 ihmistä, sitoutumisia 97.

10.11. Kotisatamassa on liikkeellä musiikkitarjoiluvaunu. Tavoitettuja 306, sitoutumisia 23.

20.11. Lapsen oikeuksien päivän live-esitys. Tavoitetut henkilöt 112, sitoutumiset 12

27.1. Äks Kun muu loppuu niin musiikki jää: tavoitetut henkilöt 145, sitoutumiset 4

7 Palautteet

Palautteet residensseistä

Saatu palaute residensseistä oli hyvin positiivista ja yhteistyö sujui taiteilija/pedagogin näkökulmasta hyvin. Toiminta residenssin aikana oli päivittäistä, ja palautteiden mukaan toiminta vaikutti vanhuksiin muun muassa vähentämällä levottomuutta ja parantamalla heidän mielialaansa. Toiminta koettiin mielenkiintoiseksi vaihteluksi tapahtumaköyhän korona-ajan tuomaan tasaisuuteen. Useissa yksiköissä henkilökunta osoitti mielenkiintoa taiteilijan käyttämiin menetelmiin, ja toivottiin niistä löytyvän ideoita myös omaan työhön.

Parhaiten residensseistä onnistuivat ne, joissa hoitajilla oli mahdollisuus ja motivaatio osallistua toimintaan ja ottaa taiteilija mukaan yksikön arkeen, hoitokäynneille, palavereihin, raportteihin ja kahvitunneille työntekijänä muiden joukossa. Henkilökunnan osallistuminen vaihteli sekä yksikkökohtaisesti, että päiväkohtaisesti riippuen mm. päivän luonteesta ja työntekijöiden lukumäärästä.

Residenssien jälkeen jokaiseen yksikköön toimitettiin raportti, jossa käytiin läpi residenssin tapahtumia sekä taiteilijalla heränneitä ajatuksia, jotka käsittelivät muun muassa henkilökunnan kanssa käydyissä keskusteluissa esiin nousseita ilmiöitä ja teemoja. Taiteilija koettiin residenssien aikana usein luotettavaksi ulkopuoliseksi, jota toivottiin sanansaattajaksi henkilökuntaa huolettavissa aiheissa. Näkyväksi tekemisen ja yhteisön kehittämisen tarve nousivat yhteisön sisältä.

Vanhuksilta saatu spontaani palaute oli sydäntä lämmittävää, ja musiikin voima erityisesti muistisairaiden kanssa työskennellessä häkellyttävää. Kaikki eivät kyenneet sanallisesti antamaan palautetta. Työskentelyn aikana kiinnitettiin tästä syystä erityistä huomiota non-verbaaleihin viesteihin: tarkkaavaisuuteen, osallistumiseen, ilmeisiin (huomioiden eräisiin muistisairauksiin liittyvän ilmeettömyyden), kosketukseen, elekieleen, katsekontaktiin, rentouteen /jännittyneisyyteen. Onnistuneissa tilanteissa sanattomat viestit tukivat kokemusta työn vaikutuksista.

Ihmissuhdetyö ei aina ole helppoa, ja esimerkiksi muistisairauksiin liittyvän tiedon hankkiminen ja osaamisen kehittäminen osoittautui tärkeäksi jo varhaisessa vaiheessa projektia. Muistisairauksiin liittyvää levottomuutta ja aggressiivisuutta oli jonkin verran, mutta noin 250 ihmisestä ne, jotka eivät missään vaiheessa rentoutuneet tai kiinnostuneet toiminnasta, jäivät yksittäisiksi.

Tärkein havainto oli, että kaiken kuntoisten kanssa pystyy tekemään jotain. Vaikka kognitiiviset kyvyt olisivat heikentyneet, voi edelleen nauttia esimerkiksi kuvien katselusta, runojen tai laulujen kuuntelemisesta, katsekontaktista, tuoksuista ja kosketuksesta. Voi ilmaista itseään äänellä tai vaikka levittäen väriä paperille omilla sormenpäillä. Oleellista on taitotason tunnistaminen, ja toiminnan suunnitteleminen sen mukaisesti.

Palautteet päiväkodeista

Päiväkodeissa esitykset ja yhteistyö sujuivat hyvin. Lapset pitivät esityksistä ja saatu palaute oli suureksi osaksi kiittävää. Erään palautteen mukaan Suutarinemännän kehtolaulua

laulettiin vielä lasten aloitteesta esityksen jälkeen. Tämä osoittaa, että tavoite elävän kulttuurihistorian ylläpitämisestä toteutui näiden lasten kohdalla.

Myös rakentavaa palautetta saatiin, ja havaitut parannusehdotukset otettiin välittömästi käyttöön. Esimerkiksi alkuvaiheen esityksiin liittyvän palautteen mukaan aihe oli pienille haastava, ja toivottiin tueksi enemmän toistoa. Toistoa lisättiin, ja samalla parannettiin keinoja ohjata lasten keskittymistä ja mielenkiintoa oikeaan suuntaan. Huolellisesti ohjattuna esitys toimi jatkossa myös pienimmille siten, että he jaksoivat paremmin sitoutua toimintaan loppuun saakka.

Haasteellisinta esityksissä oli suunnitteluajan lyhyys, mistä johtuen alkupään esityksiä harjoiteltiin ja hiottiin ensimmäisten lapsiyleisöjen edessä loppupään esitysten ollessa valmiimpia.

Esitysten onnistumiseen vaikuttivat osaltaan myös tilaratkaisut, päiväkodissa meneillään olleet muut tapahtumat, esityksen sijoittuminen päivärytmiin sekä tiedotuksen onnistuminen.

8 Tavoitteiden toteutuminen

Suunnitteluvaiheessa keskeisenä tavoitteena oli toteuttaa kaupungin kulttuurihyvinvointipalveluja kuntien kulttuuripalvelulain tavoitteiden mukaisesti.

Projektisuunnitelman muotoutuessa ja yhteistyön käynnistyessä syksyllä 2020 tavoitteet konkretisoituivat. Keskeisiksi sisällöllisiksi tavoitteiksi nousivat kulttuuriharrastuksiin osallistumismahdollisuuksien, pystyvyykokemusten, yhteisöllisyyden ja tiedon lisääminen sekä taide- ja kulttuurielämysten tasapuolisen saavutettavuuden parantaminen.

Projekti toi kulttuurisen osallistumisen mahdollisuuksia noin 250 vanhukselle hoitajineen ja elävän taidekokemuksen noin 500 päiväkotikäiselle. Kahdeksan kuukauden aikana toteutui yhteensä 209 tuokiota.

Voidaan todeta, että projekti onnistui määrällisten tavoitteidensa toteuttamisessa, eli tasapuolisuuden ja saavutettavuuden parantamisessa hyvin. Kohderyhmien valinta oli poikkeusolojen vallitessa perusteltua ja kohderyhmät tavoitettiin kattavasti. Projekti sai hyvin näkyvyyttä paikallisissa lehdissä ja herätti keskustelua.

Myös sisällöllisissä tavoitteissa onnistuttiin hyvin. Vanhuskohderyhmälle etukäteissuunnittelu oli haastavaa, koska ryhmien ominaisuuksista ei ollut etukäteistietoa, eikä taiteilija/pedagogin aiempi työ- ja koulutushistoria suoraan valmistaneet kokemukseen. Residenssityön vahvuus onkin siinä, että kohderyhmään ehdittiin tutustua, ja tiedon hankkimiselle ja perehtymiselle oli aikaa. Tämä mahdollisti palvelujen tuottamisen kohdennetusti, toiveiden ja vahvuuksien mukaisesti, rajoitukset huomioiden.

Kustannuksiltaan projekti oli kustannustehokas. Projektin toteuttaja toimi kuukausipalkalla, ja sai työskentelynsä palkkatukea. Tämän lisäksi kulttuuritoimi kustansi kilometrikorvaukset ja hankki työskentelyä varten soittimia noin 300 euron arvosta.

9 Lopuksi

Poikkeusajat ovat olleet kulttuuri- ja esitystoiminnalle sekä harrastustoiminnalle haastavia koko Suomessa. Yleisötilaisuuksia ei ole pääosin pystytty järjestämään. Laitoksissa, esimerkiksi päiväkodeissa ja vanhuspalveluyksiköissä toimintaa on voitu järjestää rajoitetusti, oman ryhmän tai yksikön sisällä. Rajoitukset ovat koskeneet mm. ryhmien yhdistämistä, vierailuja ja useammassa kuin yhdessä yksikössä työskentelyä.

Äänemme Soi –projekti onnistui näiden rajoitusten puitteissa luomaan monipuolista, kohdennettua, koronaturvallista ja kustannustehokasta kulttuuritoimintaa noin 750 kaupunkilaiselle. Tätä voidaan pitää onnistumisena.

Kiitokset kaikille projektiin osallistuneille! Jatketaan tulevaisuudessakin mahdollottoman mahdollistamista!

Lähteet

- Deci, E.;& Ryan, R. (2000). *The “What” and “Why” of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. Psychological Inquiry*. Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Kurki, L. (2000). *Sosiokulttuurinen innostaminen: muutoksen pedagogiikka*. Tampere: Vastapaino.
- Lapio, P. (2019). *Yhteisölähtöinen taiteilijaresidenssi sosiaali- ja terveysalalla: Menetelmäopas*. Taiteen edistämiskeskus.
- Präktig, P. (2013). *Improlaulua ikäihmisille*. Metropolia ammattikorkeakoulu.